

یا سخ ← ①

درس ۱۰

آموزه های دین اسلام و آیات قرآن مسلمانان را به تفکر درباره ی آفرینش دعوت می کرد. ۲- نیازهای مسلمانان به علومی همچون ستاره شناسی، جهت یابی راه ها ۳- نیاز مسلمانان به ترجمه ی آثار علمی و ادبی سایر کشورها ۴- تجارت با سایر سرزمین ها ۵- تشکیل یک نظام منسجم و قدرتمند

۱- چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون

در دوره ی اسلامی شد؟

۶- نیاز به احداث اماکن مهم مانند کتابخانه ها و بیمارستان

۲- مهم ترین علت پیشرفت مسلمانان چه بود؟

۳- پیامبر گرامی اسلام (ص) درباره ی علم چه فرمودند؟
آموزه های دین اسلام

② (مهم ترین علت پیشرفت علمی مسلمانان، تعالیم دین اسلام بود. آیات قرآن کریم انسان ها را به تفکر درباره ی آفرینش جهان، حرکت ستارگان و سیارات، زندگی جانوران و گیاهان و نظایر آن، دعوت می کند) پیامبر گرامی اسلام (ص) فرمودند: به دنبال کسب علم باشید؛ حتی اگر مجبور شوید تا چین بروید) امامان، عالمان بزرگی بودند و مردم برای یافتن پاسخ های علمی نزد آنها می رفتند. امام محمد باقر (ع) و امام جعفر صادق (ع) کلاس های درس داشتند و شاگردان زیادی در کلاس های آنها حاضر می شدند.

۴- چرا مسلمانان به آموزش علم با فضیلت و ستاره شناسی نیاز داشتند؟

یا سبغ ← ۱

درس ۱۰

اما آموزه های دین اسلام و آیات قرآن مسلمانان را به تفکر درباره ی آفرینش دعوت نکرد. ۲- نیازهای مسلمانان به علوم همچون ستاره شناسی جهت یابی راه ها ۳- نیاز مسلمانان به ترجمه ی آثار علمی و ادبی سایر کشورها ۴- تجارت با سایر سرزمین ها ۵- تشکیل یک نظام منسجم و وحدت رهنما

۱- چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون

در دوره ی اسلامی شد؟

۶- نیاز به احداث اماکن مذهبی مانند کتابخانه ها و بیمارستان ها

۲- مهم ترین علت پیشرفت مسلمانان چه بود؟

۳- پیامبر گرامی اسلام (ص) درباره ی علم چه فرمایند؟
آموزه های دین اسلام

۲) مهم ترین علت پیشرفت علمی مسلمانان، تعالیم دین اسلام بود. آیات قرآن کریم انسان ها را به تفکر درباره ی آفرینش جهان، حرکت ستارگان و سیارات، زندگی جانوران و گیاهان و نظایر آن، دعوت می کند (پیامبر گرامی اسلام (ص) فرمودند: به دنبال کسب علم باشید؛ حتی اگر مجبور شوید تا چین بروید) امامان، عالمان بزرگی بودند و مردم برای یافتن پاسخ های علمی نزد آنها می رفتند. امام محمد باقر (ع) و امام جعفر صادق (ع) کلاس های درس داشتند و شاگردان زیادی در کلاس های آنها حاضر می شدند.

۴- چرا مسلمانان به آموزش علم ریاضیات و ستاره شناسی نیاز داشتند؟
نیازهای جدید جوامع مسلمان

۴) مسلمانان برای کارهایی چون تعیین جهت قبله (جهت رو به خانه ی کعبه) پی بردن به ساعت طلوع و غروب خورشید و تقویم و برای انجام دادن عبادت ها، کشتیرانی در دریا و نظایر آن به علم ریاضیات و ستاره شناسی نیاز داشتند. (۴) آنها با اسطرلاب، موقعیت ستاره ها را مطالعه می کردند. مسلمانان در ساختن و هدایت کشتی ها مهارت داشتند و با توجه به جهت ستاره ی قطبی در آسمان، مسیر خودشان را در دریا پیدا می کردند.

۵- اسطرلاب چیست؟
وسایلی است که در گذشته از آن برای مطالعه ی موقعیت ستارگان

استفاده می کردند. مسلمانان برای جهت یابی در دریا و سایر مسیرها استفاده می کردند.

۶- علت نیاز مسلمانان به ترجمه و یادگیری زبان سایر ملت‌ها چه بود؟
 ۷- نقش تجارت و بازرگانان در شیفت علوم و فنون مسلمانان چه بود؟

ترجمه

در وقتی مسلمانان، سرزمین‌های پهناور آن روز را فتح کردند، علوم و فنون این سرزمین‌ها در اختیار آنها قرار گرفت.

آنها آثار علمی ملت‌های دیگر چون ایران و یونان را از زبان فارسی (پهلوی) و یونانی به زبان عربی ترجمه کردند تا از آنها استفاده کنند.

در آن دوره حتی مراکزی برای ترجمه‌ی کتاب‌ها به وجود آمده بود. (۶)

حمایت فرمانروایان از دانشمندان

بعضی از فرمانروایان از دانشمندان و هنرمندان حمایت می‌کردند و خودشان برای ایجاد کتابخانه، مدارس و مراکز

علمی پیشقدم می‌شدند.

تجارت و بازرگانی

بازرگانان در سراسر سرزمین‌های اسلامی، کالاها را از جایی به جای دیگر حمل می‌کردند.

تجارت و بازرگانی هم از طریق راه‌های خشکی و هم راه‌های دریایی رونق داشت. در این سفرها و آمد و رفت‌ها،

علوم و فنون نیز از جایی به جای دیگر منتقل می‌شد. (۷)

کاغذسازی

صلی هم

مسلمانان فن کاغذسازی را از چینی‌ها آموخته بودند و آن را گسترش دادند و کامل کردند. در آن دوره، صدها

مغازه‌ی کتاب‌فروشی در شهرهایی چون بغداد، نیشابور، بخارا و ... وجود داشت.

۸ - دانشگاه جندی شاپور در چه زمان و در کجا تأسیس شده بود ؟

۹ - مراکز نظامیه چگونه اماکنی بودند ؟

مراکز علمی جهان اسلام

دانشگاه و کتابخانه

یکی از مهم‌ترین مراکز علمی آن دوره، دانشگاه جندی شاپور بود. دانشگاه جندی شاپور در اهواز در زمان ساسانیان تأسیس شده بود اما تا سیصد سال بعد از ورود اسلام به ایران به کار خود ادامه داد. در بسیاری از شهرهای اسلامی، کتابخانه‌های بزرگی وجود داشت؛ برای مثال سامانیان در بخارا کتابخانه‌ی عظیمی داشتند که این سینه‌سال‌ها در آنجا مشغول تحقیق و مطالعه بود.

۱۰ - مؤسس مدارس نظامیه چه کسی بود ؟ خواجه نظام الملک یکی از وزیران معروف ایران در دوران پس از اسلام

نظامیه

نظامیه‌ها مدارس بودند که عده‌ی زیادی از افراد در آنها علم می‌آموختند و همان جازندگی می‌کردند و حکومت، خرج تحصیل و زندگی آنها را می‌داد. یکی از وزیران معروف ایرانی به نام خواجه نظام الملک، این نوع مدرسه را تأسیس کرده بود. نظامیه‌های نیشابور و بغداد معروف بودند. دانشگاه‌های امروز جهان تقلیدی از مدارس نظامیه است. (۹)

۱۱ - مهم‌ترین رصدخانه‌های ایران در کجا بودند ؟

رصدخانه

۱۲ - معروف‌ترین بیمارستان در دوران پس از اسلام در ایران کدام بود ؟

۱۱) رصدخانه‌ها محل تحقیق درباره‌ی ستارگان بودند. شهرهایی چون بغداد، اصفهان و ری رصدخانه داشتند. (۱۱)

۱۳ - نخستین بیمارستان در ایران در کجا تأسیس شده بود ؟

بیمارستان

(۱۳) در دوران ساسانیان

نخستین بیمارستانی که از آن اطلاعی در دست است بیمارستان و مدرسه‌ی پزشکی دانشگاه جندی شاپور اهواز است.

۱۲) معروف‌ترین بیمارستان دوره‌ی اسلامی، بیمارستانی بود که عضدالدوله دیلمی در بغداد بنا کرده بود که داروخانه‌ای نیز داشت. (۱۲)

۱۴) در دوره‌ای که مسلمانان به پیشرفت‌های علمی بزرگ دست یافته بودند و ده‌ها کتابخانه و دانشگاه و مرکز علمی در سرزمین‌های اسلامی وجود داشت، مردم اروپا در جهل و خرافات زندگی می‌کردند و از پیشرفت‌های علمی در آنجا خبری نبود. این دوره به «عصر تاریکی» اروپا معروف است. اروپاییان با حسرت به مسلمانان نگاه می‌کردند. بعدها به تدریج اروپاییان آثار علمی مسلمانان را ترجمه کردند و با آنها آشنا شدند و علوم و فنون از سرزمین‌های اسلامی به اروپا انتقال یافت. (۱۴)

۱۵) چند نمونه‌ی برجسته از نمونه‌هایی از آثار علمی - ادبی ایرانیان (قرن سوم تا هفتم هجری) را نام ببرید. رابعیات خیام

- تاریخ طبیعی
- تاریخ طبری اثر محمد بلخی
- تاریخ جغرافیای جونی
- گستان و بوستان سده‌ی
- مشنوی صفوی از مولانا
- کتاب‌های
- قانون و شفا
- اندام ابوعلی سینا
- سیاست نامه اثر خواجه نظام الملک
- دیوان حافظ

- کعبه و رسته
- دیوان عطار

حدیث و آیات: ۱۳۴۵. ترغیب به طلب دانش

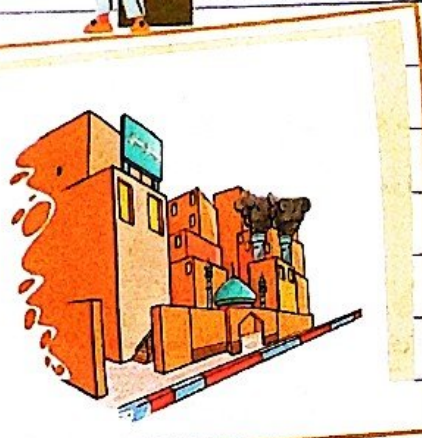
رسولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ : اَطْلُبُوا الْعِلْمَ وَلَوْ بِالصَّيْنِ؛ فَإِنَّ
طَلَبَ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ . [كنز العمال : 28697 ، 28698 .]

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله : دانش را فرا گیرید،
گرچه درچین باشد؛ زیرا طلب دانش بر هر مسلمانی
واجب است.

نمایش منبع

آموختنی ها

«چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره‌ی اسلامی شد؟»

- ۱- آشنایی با عوامل گسترش علوم و فنون اسلامی و مراکز علمی جهان اسلام
- ۲- تاثیر آموزه‌های دین اسلام بر پیشرفت علمی
- ۳- علت نیاز مسلمانان به علم ریاضیات و ستاره‌شناسی
- ۴- تاثیر ترجمه، حمایت فرمانروایان از دانشمندان بر گسترش علوم
- ۵- تاثیر تجارت و بازرگانی و کاغذسازی بر گسترش علوم

بخوان و بیاموز

آموزه‌های دین اسلام

- ۱- چرا مسلمانان به کسب و علم آموزی روی آوردند؟
- ۲- جابر بن حیان که بود؟ او از شاگردان امام صادق (ع) بود در زمینه‌ی علم کیمی و کیهان‌شناسی مشهور بود.

یکی از عواملی که باعث شد مسلمانان به کشف و تحقیق علوم روی آورند، سفارش دین اسلام بر علم آموزی است. در دین اسلام، دانشمندان و کسانی که دنبال علم آموزی هستند از احترام زیادی برخوردارند. در قرآن آمده است: «اطلبو العلم و لو بالصین»؛ به دنبال کسب علم بروید حتی اگر در چین باشد. (۱)

امام محمد باقر (ع) لقب باقر العلوم (شکافنده علم) را داشتند و همچنین امام صادق (ع) کلاس‌های درس برگزار می‌کردند و شاگردان زیادی هم چون جابر بن حیان داشته‌اند.

حدیث از پیامبر (ص)

نیازهای جدید جامعه مسلمانان

پدر علم شیعی

مسلمانان در همان آغاز، به دو علم ریاضی و ستاره‌شناسی نیاز داشتند تا با محاسبات خود بتوانند جهت قبله، ساعت طلوع و غروب خورشید و تقویم را تعیین کنند و با استفاده از جهت ستاره‌ی قطبی مسیر خود را در دریا مشخص کنند. آن‌ها در این رابطه از اسطرلاب نیز استفاده می‌کردند.

ترجمه

با مطالعه‌ی زندگی دانشمندانی هم چون ابوعلی سینا می‌توان دریافت که وی در مطالعات خود از آثار فیلسوفان یونانی استفاده و کتاب‌ها را ترجمه می‌کرده و این کار به پیشرفت علوم کمک کرده است. در آن دوره مراکزی برای ترجمه‌ی کتاب‌ها به وجود آمده بود.

حمایت فرمانروایان از دانشمندان

۴- صلاح‌کوخان که بود و چه کرد؟

در آن دوره، بعضی از فرمانروایان از دانشمندان و هنرمندان حمایت می‌کردند. مثلاً صلاح‌کوخان فرمانروای مغول که خود ابتدا اطلاعی از علم و فرهنگ نداشت، با تلاش‌های خواجه نظام‌الملک توسی به اهمیت علوم پی برد و حمایت‌های او بود که در این دوره به تأسیس رصدخانه منجر شد. (۳) (۴)

۳- حمایت فرمانروایان و حاکمان از دانشمندان در دوران اسلام چگونه بود؟

۵- یکی از مهم ترین ایستگاه های تجارت در دوران اسلام کجا بود؟
 ۶- در گذشته در کدام شهرها مغازه های کتاب فروش و خود داشتند؟
 به صورت جای خالی ممکن است پرسیده شود.

تجارت و بازرگانی

در آن دوره، بازرگانان به سبب حمل کالا از طریق راه دریایی یا خشکی، بسیاری از علوم و فنون را از جایی به جای دیگر می بردند. در آن دوره، بغداد ایستگاه تجاری سرزمین های شرقی بود.

کاغذسازی

مسلمانان، فن کاغذسازی را از چینی ها آموختند و در آن دوره، صدها مغازه ی کتاب فروشی در شهرهای بغداد، نیشابور،

بخارا و ... وجود داشت.

در آن دوره مراکز علمی به وجود آمد که عبارتند از: دانشگاه و کتابخانه، نظامیه ها، رصدخانه ها و بیمارستان ها.

یکی از مهم ترین مراکز علمی آن دوره، دانشگاه جندی شاپور در شهر اهواز بود که در زمان ساسانیان تأسیس شد. کتابخانه های بزرگی نیز در این زمان وجود داشت، مثلاً در دوره ی سامانیان در بخارا کتابخانه ی بزرگی وجود داشت که ابن سینا در آن جا مشغول پژوهش و مطالعه بود.

نظامیه

۷- ابوعلی سینا بیش تر مطالبات خود را در کجا انجام می داد؟

نظامیه نام مدارس است که در زمان سلجوقیان برای آموزش علوم و فنون روز در شهرهای بزرگ آن دوره؛ بغداد، نیشابور، اصفهان، هرات، بلخ و ... تأسیس شد. اولین نظامیه به همت وزیر برجسته آلپ ارسلان سلجوقی و خواجه

نظام الملک توسی تأسیس شد. ۸- مراکز نظامیه چگونه امکانی بودند؟

۹- اولین نظامیه را چه کسی تأسیس کرد؟

رصدخانه محل تحقیق و بررسی ستارگان و پدیده های آسمانی بود و در شهرهایی چون بغداد، اصفهان و ری نخستین رصدخانه ها تأسیس شد.

بیمارستان

بیمارستان و مدرسه ی پزشکی جندی شاپور که عضدالدوله دیلمی آن را در بغداد بنا نهاد، نخستین بیمارستان در دوره ی اسلامی است که داروخانه نیز داشت.

۱۰- مهم ترین بیمارستان در دوران اسلام در ایران کدام مرکز بود؟

۱) هم زمان با پیشرفت های چشمگیر مسلمانان، مردم اروپا در جهل و نادانی و خرافات زندگی می کردند که به این دوره ی تاریخی آن ها عصر تاریکی اروپا می گفتند. → قصرین در کتاب ماهی تر

۲) کتاب های کلیله و دمنه، شاهنامه، قانون، شفا و ... از آثار دوره ی شکوفایی اسلامی است. حجم ممکن است جای خالی

علمی مسلمان برای ستارگان نام هایی گذاشته اند که تا به حال باقی مانده است. مثل خوشه ی پروین، دُب اکبر، دُب اصغر و ...

